

УКРАЇНСЬКИЙ КРИСТАЛІЧНИЙ ЩИТ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Наша країна розташована у західній частині найбільшого материка – Євразії, центральній частині Європи. Територія України, в основному, лежить у межах двох великих структур – Східноєвропейської платформи та Альпійсько-Гімалайського складчастого поясу (його Середземноморської області) [1]. Східноєвропейська платформа – одна з найбільших, відносно стійких ділянок континентальної земної кори, що належить до числа древніх (дорифейських) платформ. У межах Східноєвропейської платформи розрізняють Український кристалічний щит, Волино-Подільську плиту, Галицько-Волинську, Дніпровсько-Донецьку і Причорноморську западини, Донецьку складчасту споруду і схили Воронежського кристалічного масиву.

Український кристалічний масив, описували в своїх роботах багато видатних як і українських, так і зарубіжних вчених. Однією із таких вчених була Нікуліна Єдіт Олексіївна. Вона вивчала петрогенезис і структуроутворення в докембрії Південно-Західної частини Українського щита. Робота присвячена фундаментальній проблемі еволюції ендегенного режиму і встановленню закономірностей формування літосфери в ранньому докембрії, що визначає актуальність теми. Також Український кристалічний щит зацікавив нашого земляка Усенка Івана Степановича, який народився та виріс на території Черкаської області, що повністю лежить у межах Українського кристалічного щита. Основні внески – це праці з петрографії, стратиграфії і металогенії Українського кристалічного масиву. Встановив, що базальтові магми архею Українського щита були більш основними, ніж магми наступних геологічних періодів. Обґрунтував критерії пошуку нікеленосних ультрабазитів Українського щита, пов'язаних з основними породами [5]. Микола Іванович Безбородько був як українським так і радянським геологом і петрографом. У 1935 вперше склав стратиграфічну схему Українського кристалічного масиву, на якій ґрунтується сучасний стратиграфічний поділ щита.

Кузів Ліліана Ігорівна зробила петрофізичну оцінку ізолюючих властивостей провідних петротипів гранітоїдів Житомирського комплексу Волинського мегаблоку Українського щита. Пігулевський Петро Гнатович вивчав особливості геологічної будови верхнього шару земної кори Південно-Східної частини Українського щита. І написав статтю у геологічному журналі, де виклав деякі аспекти геологічної будови верхньої частини земної кори Середньо-Придніпровського та Приазовського мегаблоків південно-східної частини Українського щита на зрізі – 5 км. Микола Дерябін вивчав на території Українського щита перспективні

рудоносні площі. Б. О. Занчевич досліджував структурну позицію метасоматитів і дайок Новоукраїнського гранітоїдного масиву Українського щита. У статті йдеться про розломну тектоніку докембрійського фундаменту (окремі розломи, розломні зони, системи розломів) позицію дайок, тіл і зон метасоматитів, зокрема ураноносних, щодо розломів. М. М. Костенко вивчав тектонічну будову фундаменту Бузько-Роського мегаблоку Українського щита. С. Г. Кривдік, Т. В. Гуравський та О. В. Дубина розглядали хімізм піроксенів у рудоносних основних та ультраосновних порід Українського щита. У співавторстві О. М. Маринича і П. Г. Шищенка був виданий підручник для студентів географічних, геоекологічних, природоохоронних спеціальностей і викладачів вищих навчальних закладів, «Фізична географія України», в якому висвітлено питання про тектонічну будову України, і описана геологічна, тектонічна та геоморфологічна будова Українського кристалічного щита [3].

Особливий внесок у дослідження найдревніших (нижньодокембрійських) утворень Українського щита та інших регіонів зробив відомий український учений-геолог Віктор Павлович Кирилюк [4]. Він – автор та співавтор понад 200 наукових публікацій. Співавтор книг «Нижній докембрій західної частини Українського щита» (1975), «Тектоника Украины» (1988), «Стратиграфический словарь СССР. Нижний докембрій» (1989), «Геологическая съемка метаморфических и метасоматических комплексов» (1996) та ін., а також ряду геологічних карт Українського щита; автор «Тектонічної карти фундаменту Українського щита» масштабу 1:2 000 000 та пояснювальної записки до неї [4]. Леонідом Гелецьким були описані перспективи освоєння мінерально-сировинної бази магnezита України.

Таким чином, Український кристалічний щит є об'єктом детального вивчення вітчизняних та зарубіжних учених, а саме: М. І. Безбородька, Л. С. Гілецького, Б. О. Занкевича, В. П. Кирилюк, Н. В. Костенко, Л. І. Кузова, В. П. Курилюка, О. М. Маринича, Є. О. Нікуліної, П. Г. Пігулевського, І. С. Усенка, П. Г. Шищенка, Є. М. Шнюкова, Д. І. Щербакова.

Список використаних джерел:

1. Атлас вчителя : атлас для вчителів та студентів / [головний редактор Бонк Ж. Є.]. – К. : «Новий друк», 2010. – С. 228–229.
2. Каляєв Г. І. Тектоніка Українського щита / Г. І. Каляєв, З. О. Крутиховська, В. Г. Жуков. – К. : Наукова думка, 1972. – С. 250–267.
3. Кирилюк В. П. Головні геоструктурні та геодинамічні елементи Українського щита в матеріалах геологічного катодування / В. П. Кирилюк // Геологічний журнал – 2008 – № 3. – С. 75–87.
4. Маринич О. М. Фізична географія України : підручник / О. М. Маринич, П. Г. Шищенко. – К. : «Знання», 2005. – С. 43–45.
5. Усенко І. Б. Метаморфізм Українського щита / І. Б. Усенко,

Р. І. Щербаков, В. І. Сироштан. – К. : Наукова думка, 1982. – 308 с.